

Nr 332.

Av herr Persson, Ivar, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m.

I proposition nr 200 med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare upptagas under A-befattningar vissa befattningar vid statsunderstödd folkhögskola.

För ifrågavarande befattningar föreslås följande pensionsklasser:

Rektor

vid folkhögskola med såväl huvudkurs som kvinnlig kurs	1: 30
vid folkhögskola med endast huvudkurs	1: 27

Ämneslärare med fast anställning

vid såväl huvudkurs som kvinnlig kurs	1: 26
vid endast huvudkurs	
av minst 24 veckors varaktighet	1: 25
av mindre än 24 veckors varaktighet	1: 24

Extra ordinarie ämneslärare med full tjänstgöring vid huvudkurs

av minst 24 veckors varaktighet	1: 15
av mindre än 24 veckors varaktighet	1: 13

Propositionen följer beträffande förslag om pensionsklasser vad 1944 års pensionsutredning föreslagit.

Skolöverstyrelsen har i sitt i propositionen anförda yttrande över 1944 års pensionsutrednings förslag anført, att pensionsklasserna för rektor och lärare vid statsunderstödd folkhögskola av utredningen placerats tre klasser lägre än för närmast motsvarande lärare vid statens realskola. Skolöverstyrelsen anser icke så stor skillnad vara motiverad av de speciella förhållandena vid folkhögskolorna. Som ett provisorium till dess att ny löne-reglering och av den betingad ny pensionsreglering föreligga föreslår skolöverstyrelsen, att folkhögskolans lärare icke placeras lägre än en pensionsklass lägre än motsvarande lärare vid realskola. I sitt yttrande över 1944 års pensionsutrednings förslag har TCO berört de för lärare vid folkhögskola föreslagna pensionsklasserna och därom bl. a. uttalat, att det synes som om utredningen placerat dessa lärare i pensionsklasser, vilka uppen-

barligen understiga vad som med hänsyn till utredningar, som verkställt inom 1941 års lärarlönesakkunniga, vore berättigat.

Vid 1944 års pensionsutrednings beräkning av pensionsklass för folkhögskollärare tages hänsyn till enligt nu gällande lönesystem utgående lön. Det gäller att bestämma, hur stor denna lön är. Därvidlag uppkommer, när det gäller folkhögskolans lärare, frågan om värdet av folkhögskollärare författningsenligt tillkommande löneförmåner in natura, vilka löneförmåner utgå i form av fri bostad och fritt bränsle.

I Kungl. Maj:ts kungörelse angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola den 5 september 1942 (nr 801) föreskrives nämligen i paragraf 2, att utöver de kontanta avlöningsförmånerna äga rektor, fast anställda ämneslärare samt extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring åtnjuta fri bostad jämte för densamma erforderligt bränsle.

Sådan bostad skall enligt nämnda kungl. kungörelse innehålla a) för rektor minst fem rum och kök jämte källare och övriga nödiga utrymmen, b) för fast anställd lärare med eget hushåll minst fyra rum och kök jämte källare och övriga nödiga utrymmen, c) för fast anställd lärare utan eget hushåll minst två rum, d) för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med eget hushåll minst två rum och kök jämte källare och övriga nödiga utrymmen samt e) för extra ordinarie och vikarierande ämneslärare utan eget hushåll minst ett rum.

I nämnda kungl. kungörelse stadgas vidare, att därest bostadsförmån icke tillhandahålles därtill berättigad befattningshavare, skall han erhålla kontant ersättning därför med så stort belopp, som efter ortens pris betingas för bostad av sådan beskaffenhet, som för olika befattningshavare stadgats jämte för sådan bostad erforderligt bränsle, dock att denna ersättning icke i något fall må understiga för rektor 1 200 kronor, för fast anställd ämneslärare med eget hushåll 900 kronor, för annan sådan lärare 500 kronor, för extra ordinarie och vikarierande lärare med eget hushåll 500 kronor samt för annan lärare 300 kronor.

Hur för statliga befattningshavare, vilka erhålla bostad och bränsle in natura, kostnaden för bostad och bränsle beräknas, anges i statens allmänna avlöningsreglemente. I detta föreskrives, att ersättning för tjänstebostad skall bestämmas med hänsyn till det pris, som å orten gäller för lägenhet, vilken beträffande storlek etc. kan anses likvärdig med tjänstebostaden. Är tjänstebostaden belägen å ort, där hyresmarknad, som kan tjäna till ledning vid ersättningens bestämmande, saknas, må i stället skälig hänsyn tagas till det hyrestal, som å orten beräknats i samband med dyrtorsgrupperingen. Vid ersättningens bestämmande skall jämväl beaktas bostadens belägenhet och karaktär av tjänstebostad.

I stället för att söka nå fram till och ange reella värden för folkhögskollärares för närvarande in natura utgående löneförmåner, har 1944 års pensionsutredning vid beräkningen av ifrågavarande löneförmåner använt en formell metod, vilken av utredningen redovisas så: Befattningshavare

tillkommande förmån av bostad och bränsle har — med hänsyn till bestämmelserna i nuvarande reglemente för SPA angående värdering av dylik förmån, enligt vilken värdet av förmånen upptages till $\frac{1}{8}$ (= 12,5 procent) av avlöningen i övrigt — beräknats motsvara nu utgående förhöjning med 12 procent av grundlön enligt nämnda förordning.

Hur denna av 1944 års pensionsutredning från statens pensionsanstalts reglemente av år 1918, vilket utredningen torde haft i uppdrag att ersätta med ett nytt reglemente, upptagna princip för beräkningen av in-natura-förmåner verkar, framgår av följande:

Rektor vid folkhögskola med såväl huvudkurs som kvinnlig kurs har av 1944 års pensionsutredning upptagits i pensionsklass 30, vilket måste anses innebära, att den lön, efter vilken pensionsklassen beräknats, alltså slutlönen för befattningen, beräknats efter den löneklass, som i statens löneplan nr 1, ortsgroup 3, betecknats med nr 30.

Lönen i denna löneklass är 13 032 kronor. På denna lön utgår rörligt tillägg efter 12 procent med 1 563 kronor. Hela lönen, rörligt tillägg inberäknat, blir för denna löneklass i ortsgroup 3 14 595 kronor.

Skillnaden mellan till rektor vid folkhögskola med såväl huvudkurs som kvinnlig kurs nu utgående kontant lön och hela lönen i löneklass 30 enligt löneplan nr 1 ortsgroup 3 måste anses vara det belopp, till vilket 1944 års pensionsberedning beräknar löneförmånerna in natura för ifrågavarande tjänst.

Till rektor vid folkhögskola med såväl huvudkurs som kvinnlig kurs utgår för närvarande kontant slutlön med följande belopp:

Lön inberäknat 3 ålderstillägg	9 000 kronor
Procentuellt tillägg (39,4 procent)	3 546 »
Provisoriskt lönetillägg	1 260 »

Summa kontant utgående lön 13 806 kronor.

Skillnaden mellan detta belopp, 13 806 kronor, och hela lönen enligt löneplan nr 1, ortsgroup 3, nr 30, 14 595 kronor, utgör sjuhundraåttionio (789) kronor.

Det är detta belopp, som av 1944 års pensionsutredning vid dess beräkning av till rektor vid folkhögskola nu utgående lön åsättes värdet av in natura utgående förmåner, omfattande fri bostad på fem rum och kök och fritt bränsle, allt enligt ortsgroup 3.

Denna beräkning av in natura utgående förmåner torde böra jämföras med den, som 1941 års lärarlönesakkunniga i en utredning i samband med sakkunnigas löneregleringsförslag för folkhögskolan nått fram till. Enligt meddelad uppgift upptaga 1941 års lärarlönesakkunniga i en beräkning av nu utgående löner till folkhögskolans lärare, varvid sakkunniga placerat ifrågavarande lärare i ortsgroup 2, den ortsgroup, inom vilken de flesta folkhögskolor ligga, värdet av för närvarande till rektor vid folkhögskola utgående förmåner in natura till 2 000 kronor. Vid en granskning av det

värde för fri bostad om fem rum och kök och fritt bränsle, allt i ortsgrupp 3, som 1944 års pensionsutredning nått fram till, 789 kronor, torde det vara nödvändigt att därjämte lägga märke till att i Kungl. Maj:ts kungörelse angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola den 5 september 1942 (nr 801) föreskrivits, att, där bostadsförmån icke tillhandahålles rektor vid folkhögskola, kontant ersättning efter ortens pris i stället skall lämnas, varvid denna ersättning icke i något fall må understiga 1 200 kronor. Det av 1944 års pensionsutredning föreslagna beloppet för in-natura-förmåner, 789 kronor, skiljer sig icke endast väsentligt från den beräkning, som 1941 års lärarlönesakkunniga nått fram till, med utgångspunkt från en lägre dyrortsgrupp. Det understiger därjämte med betydande belopp det i lag stadgade minimibeloppet för kontant ersättning av eljest in natura utgående förmåner.

In natura utgående löneförmåner för rektor anställd vid folkhögskola med enbart huvudkurs äro desamma som för rektor anställd vid folkhögskola med såväl huvudkurs som kvinnlig kurs. De upptagas av 1944 års pensionsutredning till ett ännu lägre värde, sjuhundrasexton (716) kronor. Detta värde åsättes alltså fri bostad om fem rum och kök och fritt bränsle till denna bostad, allt beräknat efter ortsgrupp 3.

De in natura utgående avlöningsförmånerna för ämneslärare med fast anställning vid såväl huvudkurs som kvinnlig kurs för lärare med eget hushåll, vilka löneförmåner utgöras av minst fyra rum och kök samt för nämnda bostad erforderligt bränsle, beräknas av 1944 års pensionsutredning vara värda 704 kronor.

Det otillfredsställande i att vid beräkning av lönebelopp utgå från så ytterligt låga värden för i lön ingående in-natura-förmåner torde klart framstå. Om pensionen för vissa grupper befattningshavare beräknas efter en lön, som är påtagligt nedvärderad genom att in natura utgående förmåner upptagas till exceptionellt låga belopp, komma ifrågavarande grupper i en i förhållande till andra jämförbara grupper markerad särställning till sin nackdel. En löne- eller pensionsreglering brukar i allmänhet innebära förbättrade villkor för därav berörda befattningshavare. Hur ställningen i visst avseende kommer att bli för folkhögskolans under A-befattningar i 1944 års pensionsutrednings förslag upptagna befattningar, framgår av en jämförelse mellan de tjänstepensioner, vilka för närvarande utgå till befattningshavare vid folkhögskola, och de tjänstepensioner, vilka komma att utgå enligt det i proposition nr 200 framlagda av 1944 års pensionsutredning utarbetade förslaget. I efterföljande tabell redovisas först för nu till folkhögskolans befattningshavare utgående, tekniskt omräknad tjänstepension med 12 procent rörligt tillägg. Därefter visas den ökning, vilken för samtliga befattningshavare inträder enligt 1944 års pensionsutrednings förslag, när det gäller pensionens begynnelseunderlag, d. v. s. den pension, vilken utgår från fyllda 65 år till fyllda 67 år. Slutligen visas den ökning och den minskning i förhållande till nu utgående pension, vilka för olika befattningshavare in-

Tabell, utvisande relationerna mellan nu utgående, tekniskt omräknad tjänstepension med 12 % rörligt tillägg för befattningshavare vid statsunderstödd folkhögskola samt av 1944 års pensionsutredning föreslagna tjänstepensioner, dels pensionernas begynnelseunderlag, dels pensionernas slutunderlag.

Befattningshavare	Nu utgående tekniskt omräknad tjänstepension med 12 % rörligt tillägg kr:	Ökning av tjänstepension enl. 1944 års pensionsutrednings förslag: begynnelseunderlag (alltså från 65 till 67 år) kr:	Ökning (+) eller minskning (-) av tjänstepension enl. 1944 års pensionsutrednings förslag: slutunderlag (alltså efter 67 år) kr:
<i>Rektor:</i>			
hk + kv k . . . . . manlig	8 507	1 317	+ 525
kvinnlig	8 507	860	+ 68
end. hk . . . . . manlig	7 808	632	- 160
kvinnlig	7 808	632	- 160
<i>Fast anst. ämneslärare:</i>			
hk + kv k . . . . . manlig	7 338	645	+ 147
kvinnlig	7 338	215	- 577
end. hk, minst 24 veckor . . . . . manlig	6 867	686	+ 105
kvinnlig	6 867	256	- 536
end. hk, mindre än 24 veckor manlig	6 263	860	+ 68
kvinnlig	6 263	134	- 658
<i>E. o. ämneslärare:</i>			
hk minst 24 veckor . . . . . manlig	4 045	605	- 187
kvinnlig	4 045	309	- 523
hk mindre än 24 veckor . . . . . manlig	3 601	713	- 79
kvinnlig	3 601	350	- 442

hk = huvudkurs.

kv k = kvinnlig kurs, sommarkurs.

träda, när det gäller slutunderlaget för tjänstepension enligt 1944 års pensionsutrednings förslag, alltså den pension som enligt pensionsutredningen utgår efter fyllda 67 år.

1944 års pensionsutredning säger sig genom vissa åtgärder ha sökt undvika minskning av nu utgående tjänstepensioner. I själva verket betyder dock den nya pensionsreglering, vilken i enlighet med pensionsutredningens förslag framlägges i proposition nr 200, i den mån det är fråga om pensioner utgående efter slutunderlag, för 9 lärarkategorier av 14 en minskning av för motsvarande grupper nu utgående pensioner. Den ökning, vilken för samtliga grupper kommer att inträda i fråga om det under 2 år utgående begynnelseunderlaget, lär inte på något sätt kunna ersätta denna minskning, för vissa grupper av befattningshavare en betydande minskning per år.

Vid riksdagens behandling av folkhögskolläraernas pensionsfråga torde viss hänsyn böra tagas till att under en följd av år folkhögskolans lärare när det gällt pensionsreglering såväl som när det gällt lönereglering kommit att bli

en i förhållande till andra grupper missgynnad grupp. Detta har såväl av 1946 års skolkommissions folkhögskoldelegation som av skolöverstyrelsen i framställningar till Kungl. Maj:t betonats. Nämnada behandling av folkhögskolläraernas ekonomiska frågor har icke kunnat undgå att inverka på folkhögskolans verksamhet. Samtidigt som folkhögskolans elevantal för närvarande är större än någonsin tidigare äro möjligheterna för en tillfredsställande lärarrekrutering vid folkhögskolan sämre än tidigare. En mängd fast anställda lärare vid folkhögskolan ha uppsagt sina platser och övergått till andra av statsmakterna mera gynnade skolformer.

Det måste under sådana förhållanden vara av vikt att, när folkhögskolans pensionsfråga nu kommer under riksdagens prövning, denna fråga icke löses enligt en metod, som utgår från en påtaglig nedvärdering av till folkhögskolans lärare för närvarande utgående löner och som för vissa kategorier lärare, när det gäller tjänstepension, innebär en försämrad ställning. Det är av vikt att folkhögskolans pensionsfråga, även om en pensionsreglering nu, i avvaktande på i utsikt ställd lönereglering för folkhögskolans lärare, måste anses som ett provisorium, så snabbt som möjligt erhåller en interimistiskt godtagbar lösning.

Den nedvärdering som 1944 års pensionsberedning åstadkommit beträffande folkhögskollärares nu utgående lön genom sin beräkning av folkhögskollärares in natura utgående löneförmåner, vilken nedvärdering utan ändring upptagits i propositionen nr 200, bör korrigeras. I samband därmed bör en uppflyttning beträffande pensionsklasser genomföras. Skolöverstyrelsen har i remissyttrande beträffande 1944 års pensionsutrednings förslag föreslagit, att folkhögskolans lärare vid beräkning av pensionsbelopp icke placeras lägre än en löneklass under motsvarande lärare vid realskola. Detta förslag innebär en uppflyttning med två pensionsklasser i jämförelse med förslagen i proposition nr 200. En sådan uppflyttning torde endast kunna anses föregripa en kommande till en ny lönereglering knuten pensionsreglering, om man utgår ifrån att en ny lönereglering kommer att innebära en väsentlig sänkning av folkhögskolläraernas nu utgående löner. En sådan sänkning torde dock få anses vara otänkbar.

Då riksdagen icke torde ha möjlighet att i varje särskilt fall, när det gäller folkhögskolans under A-befattningar i proposition nr 200 upptagna befattningar, lämna konkreta förslag beträffande tillämpliga pensionsklasser, torde en ändring från riksdagens sida av de i propositionen nr 200 upptagna pensionsklasser för folkhögskolans lärare böra ske så, att riksdagen beslutar att pensioner till folkhögskolans lärare skola ske enligt löneklasser motsvarande det verkliga värdet av för olika befattningshavare utgående slutlön, att riksdagen hemställer till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte verkställa härför behövliga beräkningar samt att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med de resultat, som därvid erhållas, verkställa en uppflyttning av i proposition nr 200 föreslagna pensionsklasser för folkhögskolans lärare, dock icke med mera än två pensionsklasser för varje grupp befattningshavare.

Hänvisande till det anförda få undertecknade hemställa,

att riksdagen måtte beträffande beräkningen av pensionsklasser för i proposition nr 200 med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare under A-befattningar upptagna befattningar vid statsunderstödd folkhögskola besluta,

att ifrågavarande befattningar skola upptagas i pensionsklass motsvarande slutlön inom varje befattning med in natura i lön ingående förmåner upptagna till ett värde, vilket kan antagas motsvara det verkliga,

att hemställa till Kungl. Maj:t att för varje ifrågavarande befattning efter prövning i enlighet med ovanstående vidtaga sådana modifikationer i det i propositionen nr 200 framställda förslaget till pensionsklasser, att pensionsklasserna för varje grupp befattningshavare grundas på den reella slutlönen för varje grupp samt i samband därmed verkställa uppflyttning av föreslagna pensionsklasser i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, dock högst två pensionsklasser för varje under A-befattningar upptagna befattningar vid statsunderstödd folkhögskola.

Stockholm den 17 oktober 1949.

Ivar Persson.

Gust. E. Andersson.

Emil Petersson.

E. A. Lindblom.

Ragn. Bergh.

Hjalmar Nilsson.

Lars V. Lindén.

Gust. Sundelin.
